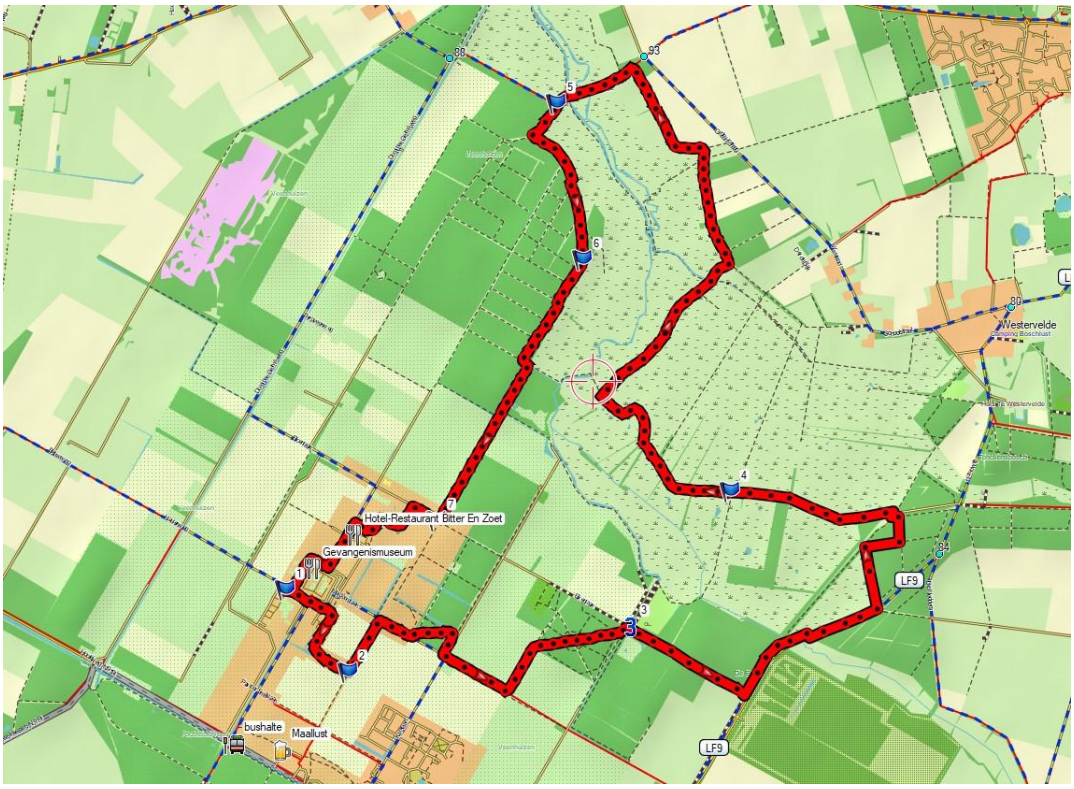
Te gek om los te lopen Veenhuizen

Auteur: Rutger Burgers

Veenhuizen
De gestichten van Veenhuizen zijn een buitenbeentje in deze wandelgids, want in de ontstaansgeschiedenis speelt de psychiatrie maar een heel kleine rol. Veenhuizen is rond 1825 ontstaan als particulier initiatief, bedoeld om de samenleving te verlossen van het gespuis in de grote steden. Met tucht en discipline moesten de kanslozen worden heropgevoed in deze 'Kolonie van Weldadigheid'. Meer dan honderd rijksmonumenten staan hier nog overeind, waar onder een indrukwekkend gestichtsgebouw. Dat alleen al is een bezoek waard. Maar de wandeling vanaf het gesticht is ook om van te smullen! Je loopt tussen enkele landerijen door naar het beekdal van De Slokkert. Dit stroompje krijgt steeds meer zijn meanderende loop terug en dat komt de natuur ten goede.

versiedatum: 17-01-2022

Routebeschrijving

1. Vanaf de stenen zuil van de TOP loop je richting het Gevangenismuseum, voetpad. Generaal van de Boschweg oversteken en rechtdoor, Oudegracht. Rechtdoor langs kazerne Brandweer, richting Elektriciteitcentrale. Het asfaltpad buigt naar rechts. Bij de Elektriciteitscentrale buigt het pad naar links en wordt het onverhard. Einde pad linksaf, wordt klinkerweg.

2. Einde klinkerweg rechtsaf, asfaltweg. Voorbij huisnummer 20 linksaf en gelijk rechtsaf langs slagboom graspad op. Even verder linksaf, bospad Staatsbosbeheer. Gelijk rechtsaf, gele route. Op driesprong rechtdoor (de gele route gaat naar links). Einde pad rechtsaf, graspad aan bosrand. Aan het eind linksaf, Meidoornlaan, geelrode markering en verderop onverhard. In een knik van de weg linksaf langs slagboom, laantje. Op driesprong schuin rechtsaf, bospad Staatsbosbeheer. Op kruising van bospaden rechtdoor en doorlopen tot het eind. Einde bospad linksaf, zandweg. Even verder op kruising rechtsaf.

3. Bij twee bankjes aan je linkerhand volg je de zandweg rechtdoor, bordje Staatsbosbeheer met geelrode markering. Doorlopen tot het eind bij asfaltweg. Linksaf, betonfietspad. Fietspad rechtdoor volgen, wit bruggetje over, beton wordt klinkers. Aan het eind op klinkerweg linksaf. Even voorbij ruig weiland aan linkerhand linksaf, bospad. Het smalle pad buigt verderop naar rechts. Op kruising van paden linksaf. Aan het eind op driesprong linksaf, voor open veldje scherp rechtsaf.

4. Gelijk op schuine kruising scherp linksaf, zandweg langs geel Gasuniepaaltje. Over een veerooster terrein De Slokkert op en onverharde weg met bocht naar rechts volgen. Je passeert meerdere gele Gasuniepaaltjes. Bij slagboom aan je linkerhand ga je rechtdoor. Langs de zandweg zie je nog enkele Gasuniepaaltjes. Op driesprong met bank rechtdoor. Volg de zandweg naar rechts, naar links en weer naar rechts. Op driesprong rechtsaf, zandweg wordt grassig. Over een veerooster en aan het eind van de weg linksaf, zandweg. Bij houten slagboom de onverharde weg rechtdoor volgen. Voorbij volgende slagboom op driespong linksaf, zandweg met akker aan je rechterhand. Aan het eind linksaf, zandweg met fietspad. Je steekt twee bruggen over, de weg wordt asfalt.

5. Op driesprong rechtdoor, onverharde weg Staatsbosbeheer. In het bos eerste pad linksaf langs groene, metalen slagboom. Op driesprong rechtdoor, bosrand aanhouden. Even verder rechtsaf tussen twee paaltjes (van slagboom) door, bospad omhoog. Direct daarna op splitsing links aanhouden, smal bospad. Negeer de paden naar rechts.

6. Het pad buigt wat naar rechts, aan je linkerhand zie je het hooiland tussen de bomen. Het pad wordt wat smaller. Aan het eind bij een witte paal linksaf en gelijk het pad naar rechts volgen. Deze bredere laan helemaal uitlopen. Aan het eind linksaf en voorbij een bank met links een uitzichtheuvel rechtsaf. Sloot aan je linkerhand. Je loopt het bos uit en gaat rechtdoor, breed pad tussen de weiden.

7. Op kruising voor stuw rechtsaf, zandweg. Op asfaltweg linksaf. Vlak voor hekwerk van gevangenis rechtsaf, bospaadje met blauwe route in tegenrichting. Het pad slingert door het bos en komt uit bij een betonnen koepel (ijshut). Voor de koepel rechtsaf. Vóór het gebouw 'Ontwikkeling' linksaf, asfaltweg. Voor de poort van het Gevangenismuseum rechtsaf, klinkerweg (door de poort naar museum en restaurant). De weg buigt naar links. Einde weg rechtsaf naar TOP, eindpunt van de wandeling.

Praktische informatie

Start- en eindpunt
TOP Veenhuizen (zuil), Parkeerterrein Veenhuizen, Laan van Weldadigheid

Openbaar vervoer
Station Assen, bus 14 richting Drachten, halte Generaal van de Boschweg

Eigen vervoer
Parkeerterrein TOP Veenhuizen, Laan Weldadigheid. Bereikbaar via N919, borden Gevangenismuseum aanhouden.

Lengte van de wandeling
14 km

Eten en drinken
Museumrestaurant Gevangenismuseum, vrij toegankelijk
Restaurant Bitter en Zoet, Hospitaallaan 16, www.bitterenzoet.nl
Brouwerij Maallust, Hoofdweg 140, www.maallust.nl

Achtergrondinformatie

Kolonie van Weldadigheid

Dat is de naam die dit verre Drentse oord in de 19e eeuw kreeg. Heel anders dan alle psychiatrische ziekenhuizen in dit gidsje was Veenhuizen geen krankzinnigengesticht. Het initiatief voor de Veenhuizer dwanggestichten kwam van de Maatschappij van Weldadigheid, opgericht door de invloedrijke legerofficier Johannes van den Bosch. Hij stond aan de basis van het idee voor de opvang en heropvoeding van duizenden stadse bedelaars, landlopers, weduwen en wezen op het Drentse platteland. De Maatschappij liet drie immense gebouwen met een grote binnenplaats neerzetten, vergelijkbaar met kazernes. Ze werden het Eerste, Tweede en Derde Gesticht genoemd. Kansarme weduwen en wezen uit de grote steden gingen tussen 1823 en 1825 op transport naar Drenthe. Omdat er niet genoeg kinderen kwamen om alle drie de gestichten te vullen, werd het Tweede Gesticht gebruikt voor de opvang van bedelaars en zwervers. Ze werden in Veenhuizen 'verpleegden' genoemd. De Maatschappij wilde de mensen 'genezen' van het zwerven en het bedelen. De meesten van hen verbleven zo'n 3 jaar in de kolonie. Daarna werden ze geacht zelfstandig een waardig leven op te bouwen. Onder de vele verpleegden waren overigens vele zwak begaafden en gestoorden. Men behoorde immers niet voor niets tot de kanslozen.

In 1859 nam de rijksoverheid de gestichten over. Wezen en vondelingen maakten plaats voor mensen die veroordeeld waren tot een gevangenisstraf. De gevangenen leefden zij aan zij met de 'verpleegden'. Het onderscheid was te zien aan de kleding. Uiteindelijk maakten alle gestichten plaats voor gevangenissen. Nog steeds zijn er in Veenhuizen drie strafinrichtingen, maar de meeste van de ruim 100 rijksmonumenten hebben nu een toeristische betekenis. In Gesticht II is tegenwoordig het Gevangenismuseum gehuisvest. www.gevangenismuseum.nl

Tucht en discipline

Het vierkante gebouw van Gesticht II straalt een strak regime uit, als een kazerne. De 1200 'verpleegden' woonden aan de binnenplaats van het gebouw. Aan de buitenzijde woonden de bewakers en de arme gezinnen die uit vrije wil naar de kolonie kwamen.en#8232;De verpleegde mannen en vrouwen leefden gescheiden. Ze woonden met 80 personen op één zaal, waar ze overdag aten en 's nachts sliepen. Er hingen hangmatten aan het plafond, er stonden eenvoudige houten banken en tafels en iedereen had een klein kastje om persoonlijke spullen in op te bergen. Het leven was zwaar, overdag moest er hard gewerkt worden op het land of in de werkplaatsen. Ondanks medische zorg waren er doorgaans vele zieken en sterfgevallen. Een hard bestaan!

Rijksmonumenten

Op en om het terrein van Veenhuizen staat een aantal gebouwen die de moeite waard zijn om van dichterbij te bekijken. Neem hiervoor de tijd voor of na de wandeling. Bij de entree aan de Hoofdweg vallen natuurlijk de Koepelkerk en de directeurswoning in het oog. De witte directeurswoning kreeg dankzij haar twee zijvleugels de naam Klein Soestdijk. Het landgoed heeft een overtuin, wat wil zeggen dat de tuin doorloopt aan de overkant van de Kolonievaart. Ook de dokter, de dominee en de apotheker hadden hun woning aan de Hoofdweg. Aan de Generaal van den Boschweg en aan de Hospitaallaan staan de woonhuizen van het middelbare personeel, de meeste van begin 20e eeuw. Ze dragen de meest prachtige namen: Bitter en Zoet, Een van zin, Arbeid is zegen, Orde en Tucht, Flink en Vlug. Het hoofd van de school woonde in het huis Leering door Voorbeeld. Ook de gebouwen van het hospitaal zijn rond 1900 gebouwd. Architect Willem Metzelaar tekende hiervoor, van hoofdgebouw tot apotheek en van lijkenhuis tot ijskelder.

De Slokkert

De laaggelegen gebieden van Drenthe waren van oorsprong uitgestrekte venen. Restanten hiervan zijn nu nog te zien in het Fochteloërveen ten zuiden van Veenhuizen. De ontginning van het veen en het graven van kanalen is ten koste gegaan van de beken in het gebied. Tussen Veenhuizen en Norg ligt het beekdal van De Slokkert, waar de route doorheen loopt. Natuurmonumenten spant zich in om dit dal in oude glorie te herstellen. Het kronkelende verloop wordt hersteld en het waterpeil in de hooilanden is omhoog gebracht. Met name in de vroege zomer is het een pracht om door het beekdal te wandelen, want dan staat werkelijk alles in bloei. In het tweede deel van de wandeling loop je aan de rand van een rechtlijnig bos. Bij de oprichting van de kolonie werden om de 750 meter zes wijken (sloten) aangelegd. Deze wijkenstructuur en de regelmatige kavels zijn kenmerkend voor de 'rechtlijnigheid' van de boswachterij Veenhuizen.

Wat kun je zoal hebben?

Neurobiologische ontwikkelingsstoornis, schizofreniespectrum- en andere psychotische stoornis, bipolaire-stemmingsstoornis, depressieve-stemmingsstoornis, angststoornis, obsessieve-compulsieve stoornis, trauma- en stressorgerelateerde stoornis, dissociatieve stoornis, somatisch-symptoomstoornis, voedings- en eetstoornis, stoornis in de zindelijkheid, slaap en waakstoornis, seksuele disfunctie, impulsbeheersingsstoornis, disruptieve gedragsstoornis, middelgerelateerde en verslavingsstoornis, neurocognitieve stoornis, persoonlijkheidsstoornis, genderdysforie, parafiele stoornis, bewegingsstoornis en andere bijwerkingen van de medicatie en andere problemen die een reden tot zorg kunnen zijn.

Te gek om los te lopen
Deze wandeling maakt deel uit van de serie wandelroutes 'Te gek om los te lopen'. De wandelroutes leiden u over het terrein van psychiatrische ziekenhuizen en door de wijde omgeving. U vindt de routes verspreid over het land. Alle routes en teksten zijn samengesteld door Ruurd van der Loo en Rutger Burgers. Deze wandelgids is verschenen bij uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig.
www.gegarandeerdonregelmatig.nl.

